Opłacono gotówką

Адрэс Рэдакцыі і Адміністр.
Вільня, Літоўская вул. 25—1

Рэдакцыя і Адміністрацыя
адчынены ў панядзелкі, серады і суботы. ад г. 9 да 12 г.

ШЛЯХ

Тыднёвая, народная, палітычна эканамічная і грамадзкая газэта

ЦАНА АСОБ. НУМ. 15 ГР.

ПАДПІСНАЯ ПЛАТА:
на месяць — — 50 гр.
у паўгодзе — — 2. 50 „
у год — — — 5. 00 „

ЦАНА АБВЕСТАК
паводле ўмовы. Для інстытуцыяў, грамадзкіх арганізацыяў і шукаючых працы зьніжка.

№ 1 (4) **Вільня, чацьвер, 12-га Лістапада 1933 г.** **Год II.**

НАШЫМ НАРОДНЫМ ПОЭТАМ ЯНКУ КУПАЛЕ І ЯКУБУ КОЛАСУ Ў 50-ТЫЯ ЎГОДКІ НАРАДЗІНАЎ ШЛЁМ ГАРАЧАЕ БРАТЭРСКАЕ ПРЫВІТАНЬНЕ.

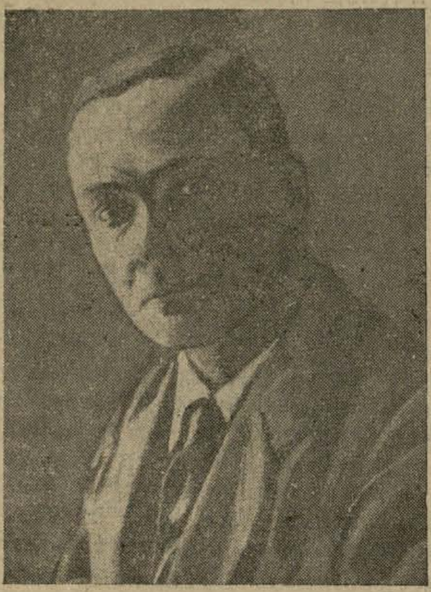

Янка Купала

Якуб Колас

Выхад рэдактара-выдаўца К Чартовіча на волю пазваляе нам аднавіць выпуск нашае газэты Спадзяёмся, што паважаныя падпішчыкі, чытачы і прыхільнікі „Шляху“ выбачаць нам незалежны ад нас перапынак у выдавецтве і прыложаць усе высілкі для падтрыманьня нас у духовым і матэрыяльным сэнсе. Рэдакцыя

ШЛЯЙХЕР НА ЧАЛЕ НЯМЕЦКАГА ЎРАДУ

Дня 17-га лістапада пр. г., пасьля трохгадзіннае нарады нямецкага кабінету, канцлер Папэн зьвьрнуўся да прэзыдэнта Гіндэнбурга, катораму злажыў дымісыю ўсяго ураду. Гіндэнбург дымісыю прыняў.

Адстаўка ураду выклікана безпасярэдня той акалічнасьцю, што Папэну не ўдалося стварыць т. зв. блёку нацыянальнай канцэнтрацыі. Заданьне стварэньня падобнага блёку, які-б абыймаў сабою ўсе неработніцкія партыі ад адкрытых фашыстаў гітлероўцаў да сацыял-дэмакратаў уключна — зьяўляецца сяньня ў Нямеччыне вельмі актуальным ў сувязі з тым грамадзкім працэсам, які там адбываецца. Вось-жа ўрад Папэна ня змог аб'яднаць навокала сябе ўсіх тых угрупаваньняў, якія прынцыпова стаяць на грунце за хаваньне існуючага парадку рэчаў. Сацыял-дэмакраты і кіраўнікі Цэнтру не згадзіліся на падданьне сябе пад кіраўніцтва Папэна. Адсюль дымісыя гэтага апошняга і імкненьне нямецкіх пануючых клясаў, да стварэньня такога ўраду, які-б зрабіў тое, што не ўдалося Папэну.

Пасьля доўгіх перагавораў прэз. Гіндэнбурга з прадстаўнікамі паасобных партыяў, стварэньня новага ўраду даручана генаралу Шляйхеру. Шляйхер місію стварэньня ўраду прыняў. Апошні весткі з Нямеччыны кажуць аб тым, што Шляйхеру ў большай меры ўдалося сконцэнтраваць навокал сябе ўсе рэакцыйныя грамадзкія сілы

НАВЯЗАНЬНЕ ДЫПЛЁМАТЫЧНЫХ СТАСУНКАЎ МІЖ СССР І КІТАЕМ

Дня 11 сьнежня пр.г. ў Жэнэве паміж народным камісарам замежных спраў Літвінавым і прадстаўніком Кітаю адбылася канфэрэнцыя, пасьля каторай абвешчана была вымена аднолькавых нотаў наступнага зьместу:

„Згодка з нашымі доўгатрывалымі размовамі ў часе спатканьняў у Жэневе, я зьяўляюся ўпаўнамочаным закамунікаваць Вам, што, імкнучыся да разьвіцьця міру, прыязныя адносіны паж нашымі двумя краінамі ўрад мой пастанавіў уважаць нармальныя дыплёматычныя і консулярныя стасункі з урадам СССР. (альбо з урадам кітайскае рэспублікі) за фармальна адноўленыя з сяньняшнім днём.

ДЫМІСЫЯ КАБІНЭТУ ЭРІО. НОВЫ ЎРАД ПОЛЬ БОНКУРА.

Упадак ураду Эріо выкліканы фінансавымі труднасьцямі, паўсталымі, на грунце сплаты сьнежнявае раты ваенных даўгоў Амэрыцы. У зьвязку з паважным дэфіцытам у францускім бюджэце, большасьць паслоў францускага парляманту была супроць выплаты даўгу ў сьнежні. Гэтая-ж большасьць, на чале з сацыялістамі, высунула прапазыцыю ўстрыманьня сьнежнявай выплаты аж да склІканьня міжнароднай канфэрэнцыі ў справе даўгоў, якая гетае пытаньне аканчальна вырашыць. Эріо быў прыхільнікам сплаты сьнежнявае раты разам з Англіяй і адпаведна да гетага высунуў сваю прапазыцыю, з якой зьвязаў справу даверра да сябе наагул. Большасьць паслоў выказалася супроць прапановы Эріо і такім чынам геты апошні падаўся ў адстаўку. На яго мейсца прышоў новы выдатны палітык францускіх пануючых клясаў Поль Бонкур, які тымчасам мае моцную пазыцыю ў парлямэнце.

З жыцьця Б. С. С. Р.

— **Веларуская кінемотографія ў Б. С. С. Р** „Як падае „Зьвязда з 28. X. 1932 г. у апошні час наглядаецца буйны разрост беларускай кінэматографіі, якая, начаўшы з фільму „Лясная Быль“ паводле повесьці М. Чарота, праз цудоўна скампанаваныя фільмы, як „Ненавісьць“ „Слава сьвету“, „Заходні фронт“, дайшла да супэрфільму, першага гукавага поўнамэтражнага фільму на беларускай мове „Баём насустрач“, які ставіць кінофабрыку Белдзяркіно на адно з першых месц у сыстэме Саюзкіно, слаўнага на ўсім сьвеце з фільмаў высокае вартасьці. Беларуская кінофабрыка дала цэлы шэраг здольных рэжысэраў сцэнарыстаў, артыстаў, як: Кобец, Вольны, Губарэвіч, Тарыч, Керш і іншыя“.

— **Дом вучоных ў Менску.** „Як падае „Зьвязда“ з 25. X. 1932 г. пры новаадчыненым у Менску Доме Вучоных паўстае бібліятэка, чытальня, паліклініка і сталоўка выключна для сяброў дому. Да гэтага часу прыняты 123 чалавекі: 7 акадэмікаў, 35 прафэсароў, рэшта — навуковыя працаўнікі вышэйшай катэгорыі. З гетай колькасьці — 48 чалавек сябры і кандыдаты ком. партыі.

У Савет Дому Вучоных выбраны: Бэнэк, Платун, Рыстлін, праф. Гаўсман, акадэмік Панкевіч, Прэзыдэнт БАН Горын, акад. Бурстын. акад. Вольфтон, праф. Сурта. Якуб Кслас, праф. Рубашоў, праф. Пятуховіч, Канцыбавіч, Шапіра, Барысэвіч і інш.

Гетыя весткі даслоўна перадрукоўваем з „Бел. Звону“. Яны нічуць не парашкаджаюць А. Н. (псэўдонім А. Луцкевіча) у тым-жа „Звоне“, з нагоды юбілею Я. Коласа, выразіцца так:

Праўда, пэўне і шмат цяжкога прышлося перажыць за апошнія гады Коласу, гледзячы, як сталінаўскія агенты пачалі паход проці беларускае культуры і беларускага народу, **зьніштажаючы і разганаючы па ўсей Расеі беларускую інтэлігенцыю“...** (падкр. нашае — Рэд.)

Нам здаецца, што гэта ня зусім пасуе да весткі аб Доме Вучоных у Мінску.

Нумар 2 (5) „Шлягу“ будзем высылаць толькі тым хто прышле падпісную плату.

Выпісвайце і аплачывайце „Шлях“

БЕЛАРУСКАЯ ІНТЭЛІГЭНЦЫЯ

Звычайна пад інтэлігенцыяй разумеюць людзей, маючых тую ці іншую вышэйшую ад агульнай у краі адукацыю, здабытую, ці то шляхам канчэньня адпаведніх школ ці проста самаадукацыяй. Людзі гэтыя звычайна бяруць больш жывы ўдзел у грамадзкім жыцьці, некаторыя з іх як напр. публіцысты, пісьменьнікі, цалком пасьвячаюць увесь свой час для яго, чэрпаючы з гэтага сабе сродкі для існаваньня. Інтэлігенцыяй запаўняюцца рады ўрадоўцаў, т. зв. вольных прафэсіяў, як дахтары, адвакаты і г. д. Яна творыць той культурны пласт, які мы бачым ува ўсіх народаў.

Значэньне інтэлігенцыі ў жыцьці сучаснага грамадзтва зразумела не апошняе. Аднак інтэлігенцыя не прадстаўляе сабой нейкага адналітага грамадзкага ўкладу, нейкай самастойнай сілы. Наадварот, яна напамінае сабою нешта падобнае крываму люстру, у якім да пэўнай меры адбіваюцца адносіны аснаўных грамадзкіх сіл. Таму, мінаючы ўжо справу матэр'яльнай няроўнасьці, сярод інтэлігэнцыі існуе столькі ідэёвых кірункаў, сколькі іх знаходзім і ў даным грамадзтве.

У жыцьці здабыўшага самастойнасьць народу інтэлігенцыя мае вялікае значэньне ў разьвіцьці яго творчых сіл. Аднак ня слушна было-б думаць, што інтэлігенцыя служыць усяму народу. Па сваёй прыродзе, у сваёй аснаўной масе інтэлігенцыя стаіць на службе той часткі народу, якая знаходзіцца пры ўладзе. І толькі нязначныя выняткі, зразумеўшыя ход гістарычнага разьвіцьця, адыходзяць ад гэтага правіла.

Ня меньшае, калі ня большае значэньне мае інтэлігенцыя для нацыянальна-вызваленчага руху народу, які яшчэ не здабыў сабе самастойнасьці. Тут яна можа адыграць значную ролю ў галіне ўсьведамленьня народных масаў, паглыбляючы і пашыраючы іх ідэолёгію і падымаючы іх культурны ўзровень. Мала таго, яна можа стацца важным чыньнікам перамогі народу, калі ў яе хопіць адвагі і ахвярнасьці йсьці рука аб руку з шырокімі народнымі масамі аж да здабыцьця самастойнасьці. На жаль, інтэлігенцыя элемэнт часта надзвычай хісткі і ў трудных хвілінах пакідае цяжкое змаганьне. Тагды яна ня варта пладоў сяўбы і гарачага жніва...

Мы, беларусы, таксама маем, праўда нялічную, інтэлігенцыю. Гэта перадусім цяперашнія і быўшыя вучыцялі, дзеячы, групуючыяся каля рэдакцыяў газэт і грамадзкіх арганізацыяў, студэнты і інш. Як і ўсюды, не прадстаўляе яна адналітай групы і ня можа такой быць, таксама як ня можа быць аднаго нейкага кірунку ў белар. руху, пасколькі заходня-беларускі народ не прадстаўляе сабой адналітай масы, але складаецца з шырокіх *працоўных* пластоў і параўнаўча невялікай *заможнай* часткі. Гэтае распластаваньне знаходзіць сваё адбіцьцё ў рознасьці палітычна-эканамічных інтэрэсаў і ў той ці іншай ідэолёгіі. Рамкі артыкулу не пазваляюць затрымацца больш пад гэтым пытаньнем, што пастараемся зрабіць у будучыні.

У сувязі з гэтым расpластаваньнем народу ў аснаўным расплстоўваецца і актыўная ў грамадзкім жыцьці беларуская інтэлігэнцыя на два лягеры. Характэрнай адзнакай адной часткі ёсьць тое, што яна хоча *вясьці* і *вучыць* народ. Такой-жа адзнакай другой часткі ёсьць тое, што яна хоча *ісьці* з народам і ня толькі нясьці яму асьвету, але і ў *яго вучыцца.* Першая хоча *прышчапіць* у народзе — клапоцячыся, каб ён часам ня зьдзічэў — ідэолёгію, чужую яму, хоча зма-

білізаваць большасьць да змаганьня за рэпрэзэнтаваныя сабою інтарэсы меншасьці; другая, веручы ў творчыя сілы народу, *прызнае* тую ідэалёгію, якая ўжо існуе ў народзе і якая зьяўляецца вытварам нацыянальна-вызваленчага руху, *прызнае* інтарэсы *большасьці* народу, якія *супярэчаць* інтарэсам яго меншасьці. Гэтая розьніца ў падыходзе і ідэолёгіі робіць паміж гэтымі часткамі глыбокую пропасьць і акрэсьлівае сабой іх тактыку, іх грамадзкую этыку. Тут вось хаваецца глыбокі сэнс таго падзелу беларускага грамадзянства, аб якім чуюцца „жаласныя“ галасы з боку тых, хто гэтым хоча прыкрыць свае нячыстыя інтарэсы і хто хоча „вучыць“ народ; замест таго, каб у *яго павучыцца.*

Шчыраму беларускаму грамадзянству шкадаваць такога падзелу інтэлігенцыі ня прыходзіцца. Ен быў і будзе. Не паможа тут пакліканьне на нейкія „варожыя правакацыйныя сілы“, для прыкрыцьця такой іменна работы тых чыньнікаў, якія аб гэтым галосяць. Не паможа тут таксама і цьверджаньне, што „беларусы сваёй буржуазіі ня маюць. Беларусы — гэта сяляне, работнікі і працоўная інтэлігенцыя“. Такія „праўды“ ізноў-жа патрэбны тым, хто гэтага ня хоча бачыць. Грамадзкія кірункі не зьмяняюць сваёй ідэолёгіі, так як паасобныя прадстаўнікі гэтых кірункаў, ня „лучацца“ на „асобных адцінках“ як гэта могуць рабіць тыя-ж прадстаўнікі. Грамадзкі рух узалежнены ад укладу грамадзкіх сіл данага народу, які ня так ужо лёгка зьмяняецца па сваёй волі. Пакуль большасьць народу будзе знаходзіцца ў аднолькавых палітычных і эканамічных умовах, датуль яны будуць крыніцай адпаведнага грамадзкага кірунку, які можа мець свае ўздымы і спускі, свае паражкі і перамогі, свае тыя ці іншыя арганізацыйныя формы, тых ці іншых правадыроў—але сам як такі будзе існаваць нязьменна.

Таму вось, шчырай беларускай інтэлігенцыі як найменш выпадае думаць аб тым, як пагадзіць „пасваранае“ беларускае грамадзянства. „Гадзіць“ тое, што ня можа быць пагоджаным, г. зн. фактычна прыкрываць сваю бяздзейнасьць пустымі гутаркамі. Шукаць „пагаджэньня“ на асобных „адрэзках“ (ad hoc)— гэта сьцьвярджаць сваю бязраднасьць. Ня можна гадзіцца з тымі, каторыя абкідаюць балотам адважныя і ахвярныя высілкі народных масаў ды іх праўдзівых правадыроў.

Шчырай беларускай інтэлігенцыі выпадала-б задумацца (і ня толькі задумацца) над тым, як згуртаваць усе чэсныя і ахвочыя да беларускай народнай працы сілы, у якой форме знайсьці сувязь з шырокімі масамі, а перадусім з вясковай інтэлігенцыяй „ад плуга і касы“ згуртаванай у масавых культурна-асьветных і грамадзкіх арганізацыях, ня рэдка працуючай і ў паасобку, якая часта ў надзвычай цяжкіх абставінах вядзе з народам ахвярную для яго працу. Выпадала-б задумацца, як прыцягнуць да грамадзкай працы тых, якія яе не вядуць, і тых, якія адыходзяць ад ідэолёгаў заможных пластоў бел. народу.

Мінулі часы, калі народ трэба было „будзіць“ і „вучыць“. Цяпер шмат чаму і ў яго трэба вучыцца. Таму беларуская інтэлігенцыя толькі тады зробіць неацэнены ўклад у народна-адраджэнскі рух, калі заключыць цесны саюз з шырокімі народнымі масамі. Гэтага ня можна аднак зрабіць без аканчальнага зрыву іншых „саюзаў“.

Працэс Браніслава Тарашкевіча і іншых.

28 і 29-га лістапада мінул. г. ў Віленскім Акружным Судзе адбыўся працэс б. пасла і кіраўніка „Грамады“ Бр. Тарашкевіча і пяцёх іншых асобаў: Бакача Пётры, Барыса Махляра, Ал. Лябецкага, Ул. Лобко і Міхала Рэшатава. Усе яны абвінавачваліся ў антыдзяржаўнай дзеяльнасьці і ў імкненьні да адарваньня Заходняй Беларусі ад Польскай дзяржавы. Працэс гэты выклікаў агульнае зацікаўленьне. Газэты падалі абшырныя справаздачы з яго прабегу.

Выясьненьні Б. Тарашкевіча.

„Dziennik Wileński“ з дня 29-га лістапада падаў: „Бязсумліву кульмінацыйным пунктам яго (працэсу) былі выясьненьні Тарашкевіча, што да яго стасунку да кампартыі.

Вось жа ён заявіў зусім выразна, што да таго, што робіцца ў Расеі, устасункоўваецца *пазытыўна* (прыхільна), што верыць у шчырыя адносіны бальшавікоў да беларускага пытаньня.

Аднак ня верыць у выраш эньне гэтай справы на абшары Польшчы праз нейкае збройнае паўстаньне, але выключна шляхам зьмены ладу, што даведзе да стварэньня ў Польшчы работніцка-сялянскага ўраду, а тады справа незалежнасьці Беларусі сама сабою будзе вырашана.

Адказваючы далей на запытаньне суду ў зьвязку з паказаньнямі сьведкі Асвроўскага выясьняе, што ён заяўляецца сяньня прыхільнікам колектывізацыі і рашуча асуджае тых беларускіх дзеячоў (Бел.-нац. дэмак.), каторыя супроцістаўляюцца гэтай акцыі на абшары Савецкай Расеі.

Што-праўда ён зьяўляецца праціўнікам прымусовай колектывізацыі, а прыхільнікам дабравольнай, але, як вядома на абшары Савецкай Расеі фармальна колектывізацыя мае адбывацца менна дабравольна.

Камуністы і Тарашкевіч.

„Kur. Wileński“ з 24—XI: „Запытаны ці гатаваў замах, (Тарашкевіч) дае цэлую тэорыю аб сутнасьці ўлады. Сьцвярджае, што зьяўляецца праціўнікам цяперашняга ладу і імкнуўся да яго зьмены. Звольнены з вастрогу перад тэрмінам наўпракі волі, бо ўважаў, што ляпей адсядзець рэшту кары супольна з іншымі ўдзельнікамі разьвязанай партыі. Пасьля выпушчэньня з вастрогу жыве ў вёсцы, дзе займаецца тлумачэньнем „Ільяды“ Гомэра на беларускую мову“.

Далей зазначае, „што не зьяўляецца нацыяналістам у тым сэнсе, каб аддзяляць нацыянальныя справы ад справаў грамадзкіх. Зьяўляецца марксістам і ўважае, што бальшавікі закладаюць фундаманты пад будучую культуру. Як кожны сацыяліст, за ідэал уважае камуністычны лад—аднак нэгуе якую небудзь сувязь і залежнасьць свае акцыі ад III інтэрнацыяналу і не адносіцца бязкрытычна да Саветаў і трэба—кажа—адрозьніць „камунізм“ ад канкрэтнай пробы яго рэалізацыі“

Тарашкевіч і Астроўскі

У сувязі з паказаньнямі сьведкі Р. Астроўскага пракурор пытаецца: „чаму гэта людзі так блізкія ідэолёгічна, як Тарашкевіч і Астроўскі, пашлі так рознымі дарогамі. У адказ на гэтае пытаньне Тарашкевіч заяўляе, што наадварот, паміж ім і Астроўскім існуе вялікая розьніца. У той час, калі ён ёсьць марксістам, Астроўскі зьяўляецца прыхільнікам Карла Марле з яго дробнамяшчанскай ідэолёгіяй. У той час, калі Астроўскі выступае ў абароне дробнай уласнасьці, Тарашкевіч уважае сябе за прыхільніка колектывізацыі такой, якая адбываецца ў Саветах („Dz. Wil.“, 30—VI).

Гэта найважнейшыя і найцікавейшыя мамэнты з выясьненьняў галоўнага падсуднога, аб якіх павядомілі газэты. Тарашкевіч прамаўляў тры гадзіны на беларускай мове. Абвінавачваў пракурор Міхалоўскі, дамагаючыся для ўсіх падсудных суровага прыгавору. Баранілі: адв. Дурач і Куліkоўскі—Тарашкевіча, апліканты Чылісь і Паўірокін—Бакача і Лябецкага, адв. Заштовт-Сукеніцкая—Рэшатава. Махляр і Лобко—без адвакатаў.

Пасьля прамоваў абаронцаў і „апошняга слова“ падсудных прачытаны наступны прыгавор засуджаных:

Браніслава Тарашкевіча на 8 гадоў цяжкага вастрогу.

Пётр Бакач на 4 гады

Барыс Махляр на 2 годы.

Ал. Лябецкі на 2 годы.

Лобко і Рэшатаў на 1 з пал. гады вастрогу.

„Kur. Wil.“ з 30—XI зазначае: „Палітычна Тарашкевіч працэс выграў. Аб гэтым яму хадзіла. За такую маральную перамогу трэба аднак цярпець.

Браніслаў Тарашкевіч

Радзіўся Б. Тарашкевіч у 1892 годзе ў в. Чарнулішкі, Міцкунскае воласьці, Віленскага павету. Скончыўшы Лаварышскую пачаткавую школу ён вучыцца ў гімназіі ў Вільні, дзе азнаямляецца з баларускім рухам, заходзячы ў рэдакцыю „Нашай Нівы“. Горача захапіўшыся беларускай справай, Тарашкевіч, паак анчэньні гімназіі, едзе ў пецярбурскі ўнівэрсытэт і паступае на філёлёгічны факультэт з думкую, каб спцэыяльна працаваць над разьвіцьцём беларускае мовы. Прафэсары працу яго ў гетым кірунку ацанілі і па аканчэньні навукі яго затрымліваюць пры унівэрсытэце за прафэсара. Аднак маладога Браніслава цягнула Бацькаўшчына—Беларусь і ён ня змог тут усядзець, а кінуўшы сваю прафэсарскую кар‘еру, пераеждж ае ў Менск і становіцца тут прафэсарам у Беларускім Пэдагогічным Інстытуце (1918 г.) У гэтым-жа часе выдае сваю першую граматыку

К. Р.

Народны поэт — Якуб Колас

У мінулым годзе беларускае грамадзянства абходзіла 50-цігадовы юбілей другога нашага народнага поэта Якуба Коласа — Міцкевіча. Наагул мы ня можым пахваліцца так, як іншыя народы багацтвам падобных юбілеяў. Адносная ўбогасьць нашае літаратурна-мастацкае творчасьці зьяўляецца простым рэзультатам нашай беднасьці на волатаў слова, як Колас і Купала. І таму юбілей двух будзіцеляў народна-вызваленчае ідэі, двух піянэраў беларускага нацыянальна-вызваленчага руху—набярае сяньня, асабліва ў нашых варунках, калёсальнага значэньня для ўсяе нашае працы.

3-га лістапада 1882 году ў вёсцы Мікалаеўшчыне, Менскага павету, у сям‘і беднага селяніна Міхала Міцкевіча прыйшоў на сьвет сын Кастусь, прыйшоў маленькі Каласок, які ў будучыне стаўся магутным Коласам. Ужо ў маленстве сваім калі не зразумеў, дык адчуў маладзенькім, уражлівым сэрцам, што ён сын „невясёлае“, „няпрытульнае“, „мужыцкае вёскі“, дзіця краіны, дзе „поруч з галітвой хсдзіць роскаш і багацьце; разам з людзкімі сьлёзамі мяшаюцца панскія вальцы, льлюцца вясёлыя галасы песьняў, грыміць музыка з пансага саду; разам з мужыцкім потам цякуць дарагія віны“. І з маладых дзён у душы будучага поэта пачала згусшчацца, накіпаць ненавісьць супроць існуючага парадку, супроць грамадзкай несправідлівасьці, панска-абшарніцкай няволі. Вучыцца Кастусь пачаў ужо з 5 год, у чым яму моцна дапамагалі яго родные браты—Пятрусь і Антон. Па сканчэньні пачатковай школы ў Мікалаеўшчыне — Колас паступае ў Нясьвіжскую вучыцельскую сэмінарыю. Маючы 20 год, становіцца вучыцелем, дастаючы пасаду на Палесьсі.

Жывучы да 15 год у вускім акружэньні свае сям‘і, малады Кастусь прыглядаецца ня толькі да грамадкіх адносінаў але і да красы маткі-прыроды, любуецца яе буйным расьцьветам, вывучае яе прыгошасьць, стараецца ўнікнуць у „песьні хораў“, зразумець яе тайны, Колас ужо ў гэты пэрыод свайго жыцьця пакахаў усім сэрцам, усей душою „поле шырокае, роднае поле“, зьліваецца з „барамі, лясамі, лугамі“, палюбіў малюнкі краіны, дзе „побач з сьмецьцем гожасьць пышнае ўзрастае“. І гэтая бязмерная, бязпрыкладная любоў, прывязаннасьць да красы роднае прыроды, сталася ў будучыне багацейшай крыніцай для мастацкага, цудоўнага адмаляваньня яе ў найважнейшых творах Коласа. У пазьнейшыя гады Кастусь Міцкевіч у сваіх песьнях дае надзвычай бліскучы адбітак родных зьяваў, ахвяроўвае нам найлепшы фотаграфічны здымак красы беларускай прыроды. „Як маляўнік прыроды — кажа І. Дварчанін у сваёй „Хрэстоматыі“ — Колас стаіць па-над усімі беларускімі пісьменьнікамі і поруч з лепшымі пісьменнікамі сусьветнымі“.

Настаўніцкая праца на Палесьсі ня толькі не перашкажае, але наадварот, дае шырокія магчымасьці для Якуба Коласа любавацца беларускай прыродай, вывучаць быт працоўнага сялянства, унікнуць у глыбіню сацыяльнага і нацыянальцага палажэньня беларускай вёскі, чытаць шмат грамадзка-рэвалюцыйнай літаратуры і такім чынам паступова набраць перакананьня, што, каб быць чэсным грамадзянінам, праўдзівым сябром таго грамадзкага асяродзьдзя, з якога выйшаў, ня можна застацца на старане ад працы і барацьбы, якую вядуць шырокія народныя масы за вызваленьне з-пад нацыянальнага і сацыянальнага гнёту. Душа маладога Коласа перапоўнілася гарачым жаданьнем зьліцца з працоўным народам, пасьвяціць усяго сябе справе прыгнечаных. Ужо ў 1906 годзе выступае ён на арэну актыўнай грамадзкай дзеяльнасьці, прылучаючыся да таго сьвядомага беларускага грамадзянства, якое стаіць на грунце бязлітаснай барацьбы супроць царскага рэжыму за сацыяльныя і нацыянальныя правы найшырэйшых колаў беларускага насельніцтва. Разам з Я. Купалай супрацоўнічае ў „Нашай Долі“ і „Нашай Ніве“, пішучы туды свае вершы, апавяданьні, артыкулы. Зразуменьне неабходнасьці распашырэньня беларускай школы, як важнейшага чыньніка для абуджэньна і паглыбленьня ў масах народу нацыянальна-вызваленчай сьведамасьці, наводзіць Коласа на думку аб тварэньні школаў у роднай беларускай мове. Але небяспеку гэтай ідэі добра разумелі і царскія апрычнікі і таму ўсе сілы прыкладаа і ў кірунку душэньня нават самой думкі аб беларускай школе. У зьвязку з гатымі акалічнасьцямі Колас прыступае да працы над закладаньнем нелягальных беларускіх школаў. У 1906 годзе склікае ён у Вільні першы нелегальны беларускі вучыцельскі зьезд, на якім прысутнічаюць перадавыя вучыцялі рэволюцыянеры таго часу. На зьезьдзе гэтым утвараецца сталае беларускае вучыцельскае Аб‘яднаньне, якое ставіць сабе за мэту распашырэньне беларускай асьветы, шляхам закладаньня школаў у роднай мове. За працу гэтую Колас падлягае суровым перасьледаваньням з боку царскага ўраду, звальняецца з пасады вучыцеля і аддаецца пад суд за рэволюцыйную дзеяльнасьць. Аднак пясьняр, будучы перакананым у слушнасьці і прыгожасьці свайго ідэалу, не пакідае служэньня народу, а з яшчэ большай энэргіяй прыступае да працы. У канцы 1906 году закладае ён першую беларускую школу з 12 вучнямі ў вёсцы Мікалаеўшчыне, укладаючы аднача сова першы падручнік для беларускіх школ: — „Другое чытаньне“. У наступным годзе адчыняе другую падольную школу ў маёнтку пана Гарадзялкоўскага ў Магілеўшчыне, непакідаючы свае

беларускай мовы. Аднак тагачаснае жыцьцё не пазваляе яму абмежываць сваю дзеяльнасьць толькі навуковай працай. Ён пачынае прыймаць адначасова актыўны ўдзел у беларускім палітычным жыцьці. Найбольшыя заслугі паклаў Тарашкевіч у галіне беларускага шкальніцтва. Ён становіцца на чале Беларускай Школьнай Рады, ператоранай пасьля ў ТБШ і за часоў т. зв. „Сярэдняй Літвы„ пры яго помачы адчыняецца каля 200 беларускіх школаў. З 1922 Тарашкевіч займаў тут становішча дырэктара Віл. Беларускае Гімназіі сэкратара Бел. Навуковага Т-ва.

У гэтым-жа 1922 г. учасе выбараў у польскі парлямант Тарашкевіч разам з 10 іншымі беларускімі пасламі выбіраецца беларускім народам прадстаўніком у сойм, становячыся старшынёй утворанага Бел. Пасольскага Клюбу. У пачатку сваей парлямэнтарнае дзеяльнасьці Т. зьяўляецца адным з тых палітыкаў, каторыя спадзяюцца праз соўмавую гаварыльню, на грунце існуючага грамадзкага ладу. дабіцца" для беларускага народу належных і нацыянальных правоў. Гэтая аснаўная канцэпцыя акрэсьлівала сабою і ўвесь характар дзеяльнасьці Бел. Пас. Клюбу.

На працягу некалькіх гадоў суровыя, жыцьцёвыя факты запярэчылі гэтай думцы. Массы беларускага народу ня толькі нічога не здабылі, але наадварот, паступова трацілі здабытае раней Правядзеньце т. зв. зямельнай рэформы на карысьць перадусім заможных земляробскіх слаёў ліквідацыя белар. школьн. пагаршэньне быту працоўных масаў—усё гэта змусіла шырокіе гушчы народу шукаць іншага, пазапарлямэнтарнага выхаду з сытуацыі Распачынаецца шпаркі рост незадаваленьня насельніцтва Зах. Беларусі. Адпаведна да гэтага адбываецца працэс дэфэрэнцыя раздзел ў радох беларускай інтэлігенцыі. Паступовыя элемэнты яе пераконваюцца, што апора нацыянальна—адраджэнскага руху не на соймавых крэслах, але на самым народзе. Тарашкевіч становіцца ў першых радох гэтай наступова-радыкальнай інстэлігэнцыі. Ён зразумеў, што так далей быць ня можа, што трэба зьмяніць дацяперашні спосаб барацьбы, трэба ўзяцца зя арганізацыю народу. шчыльней зьвязаць сябе з працоўнымі гушчамі Зах. Беларусі. У канцы 1925 году адбывлецця разлом у Бел. Пас. Клюбе і Тарашкевіч разам з 4-мя іншымі пасламі выступаюць з яго, творачы Бел. Сял. Раб. Пасольскі Клюб Грамады. Аб разьбіцьці сваіх „наіўных" ілюзіяў Тарашкевіч ня раз гаварыў з соймавай трыбуны і на мітынгах. У 1926 г. каля Клубу „Грамады" творыцца масавая арганізацыя беларускага народу, вядомая „Грамада", якая ня працягу некалькіх месяцаў свайго існаваньня ўжо налічвае 100 000 сяброў; Тарашкевіч зьяўляецца кіраўніком і старшынёй „Грамады". У 1927 г. у часе разьвязаньня громады" Тарашкевіч разам з іншымі апыняецца за кратамі дастаючы 6 год цяжкага вастрогу. Адсядзеўшы больш трох гадоў, Т. на падставе ласкі прызыдэнта Польскае Рэспублікі звальняецца перадтэрмінова з вастрогу. Па выхадзе на волю не пакідае і надалей працы ў беларускім нацыянальна-вызвалэнчым руху. У пачатку 1931 г. ізноў арыштоўваецца польскімі ўладамі ў часе праезду праз Тчэў, абвінавачваецца ў камуністычнай дзеяльнасьці ў імкненьні до адарваньня Зах. Беларусі ад Польшчы і на падставе судовага прыгавару дастае 8 гад. ц. вассрогу.

„Шлях"—найлепшы прыяцель селяніна і работніка.

ПА НАШЫХ ЗЕМЛЯХ

Галотнае існаваньне

Сучаснае жыцьцё беларускага селяніна нельга інакш назваць, як галотным існаваньнем. Каб апраўдаць гэткі назоў, прыгледзімся бліжэй да жыцьця беларускага хлебароба ў нашым нясьвіжскім павеце. Скажу коратка, што жыцьцё селяніна, асабліва беззямельнага і малазямельнага з кожным днём пагаршаецца, становіцца проста жудасным. Ужо цяпер сялянства прымешывае да хлеба бульбу, кармавыя буракі, гарбузы, жалуды і інш., а што-ж будзе на вясну, дык і падумаць жах. Звычайная ежа нашага сялянства: хлеб, бульба, капуста, буракі; тлушчаў і мяса ўжывае надта мала. Малочныя вырабы, як масла, сыр, толькі ўлетку. Яйко, куры, гусі ідуць на прадаж, каб пакрыць які-небудзь падатак. Гэткія рэчы, як цукер, соль, газа, мыла, запалкі і інш. зьнікаюць з абароту вёскі. Дзякуючы ненармальнаму аджыўленьню сярод беларускага сялянства, масава пашыраюцца розныя жалудачныя хваробы. Асабліва хваравіта выглядаюць нашыя дзеці—з уздутымі жыватамі ад бульбы, з тонкімі нагамі, бледныя, сухія, мала надаючыя надзеі на будучых здаровых людзей. Ня дзіва, што сьмяротнасьць сярод дзяцей страшэнная.

Аднак гэтага мала. Наш селянін за сваю цяжкую працу ня толькі сядзіць галодны, але яшчэ ходзіць абарваны і босы. Купіць ботаў няма за што, лыка на лапці таксама трэба купіць, ці добра палазіць па лясох знебясьпекаю, каб не напаткаць лясьніка. Амаль ня ўсё сялянства знаходзіцца ў даўгох і іншых забавязаньнях. Падаткі і розныя павіннасьці ціснуць селяніна з усіх бакоў.

Апрача матэрыяльнага ўбоства, даецца моцна ў знакі і голад духовы. Духовы заняпад, ня менш за голад фізычны, нішчыць душу і маральнасьць нашага хлебароба. Паўстае няверра ў свае собскія сілы, роспач, расчараваньне ў жыцьці, зьнікла надзея на паправу свайго палажэньня, а вынік гэтага: зьдзічэньне, ненавісьць, дробнае зладзейства і іншыя немаральныя паступкі.

Сумуючы вышэй напісанае, паўстае пытаньне, што давяло нашага селяніна да гэтага згубнага стану. Давялі селяніна да такога абядненьня ня толькі як кажуць, сусьветны гаспадарчы крызіс, які спававаў бязцэннасьць земляробскіх прадуктаў, але і чыста краёвыя зьявішчы, як у нас на Беларусі — вялікі зямельны голад, войны як сусьветныя, так і польска — бальшавіцкая, якія ў працягу некалькі гадоў нішчылі нашыя вёскі, адсталасьць нашага селяніна ў земляробскай тэхніцы, адсутнасьць сваіх народных, земляробска-гаспадарчых арганізацыяў, непасільная падаткавыя цяжасьці, нарэшце неўраджай, град, якія ў працягу колькі год нанасілі моцныя страты нясьвіжскаму павету.

Выхад з палажэньня будзе такі: безадкладная арганізацыя нашага працоўнага беларускага народу ў свае арганізацыі, як коопэратывы і іншыя земляробскія супалкі, масавы ўдзел у іх, энэргічнае змаганьне за палепшаньне свайго быту.

Змагар

Выпадак пры сьцягваньні падаткаў

„У кал. Лайкаўшчына, Бяліцкай гміны., земляроб Адвард Карповіч разам з другімі сялянамі, прабавалі аказываць спраціў сэквастратару і паліцыянту, каторыя мелі замер за даўгі забраць яго маемасьць".

(„Słowo" 10-XI 32 г.)

МУЖЫК

Што я мужых, усе тут знаюць,
І як ёсьць гэты сьвет вялік,
З мяне сьмяюцца, пагарджаюць,
Бо я мужык, дурны мужык.
Чытаць, пісаць я ня умею,
Ня ходзе*) глядка мой язык,
Бо толькі вечна ару, сею —
Бо я мужык, дурны мужык.
Бо з црацы хлеб свой дабываю,
Бо зношу лаянку і крык,
І сьвята рэдка калі знаю, —
Бо я мужык, дурны мужык.
Галеюць дзеці век бяз хлеба,
Падзёрты жончын чаравік,
Ня маю грошы, на патрэбу,
Бо я мужык, дурны мужык.
Заліты потам горкім вочы;
Ці я малы, ці я старык, — **)
Працую, як той вол рабочы, —
Бо я мужык, дурны мужык.
Як хвор ды бедзень — сам бяруся
Лячыць сябе: я чараўнік!
Бо я бяз дохтара лячуся, —
Бо я мужык. дурны мужык.
Што голы я, павінен згінуць,
Як той у лесе чашчавік,
І, як сабака, сьвет пакінуць, —
Бо я мужык. дурны мужык.
Але, хоць колькі жыць тут буду.
Як будзе век тут мой вялік,
Ніколі братцы, не забуду,
Што чалавек я, хоць мужык.
І кожны, хто мяне спытае,
Пачуе толькі адзін крык,
Што, хоць мной кожны пагарджае,
Я буду жыць! — бо я мужык!

*) Провінц. — Ходзіць.
**) Русіць. — Стары.

Прыгавары ма сьмерць

7 лістапада мін. г. Акр. Суд у Баранавічах разглядаў справу трох братоў Уладз., Вацл. і Міх. Петрашэўскіх, якія абвінавачваліся ў шпіёнстве. Суд засудзіў Уладз. Петрашэвіча на кару сьмерці праз павешаньне, Вацл. Петрашэвіча на бястэрміновы вастрох і Міх. Петрашэвіча на 15 гадоў катаргі.

Бандыцкі напад

З 30 на 31 сьнежня м. г. у начы няведамыя асобы напалі на вяртаючагася з Слонімскага кермашу селяніна Міхала Наўмовіча з вёскі Новыя-Сады астроўскай гміны, цкаторага ў жуткі спосаб забілі на вазе, а трупа за ягнулі ў кусты паўтара кілёматра ад в. Н.-Сады. Конь з акрываўленым возам сам прышоў да дому свайго гаспадара. Па некалькі гадзінным шуканьні, знайшлі забітага селяніна ў кустох з зьмяжджанай галавой і зспэчаным тварам. На мейсца забойства выехаў судзьдзя сьледчы з Баранавіч з кам. Буткевічам. На падставе праведзянага сьледзтва ўстаноўлена, што забойства даканана з мэтаю рабунку. Наўмановіч, прадаўшы ў Слоніме кабаноў, варочаўся з значнаю сумаю грошай.

„Шлях"—гэта уласнасьць усяго беларускага народу. Выпісывайце, чытайце і распашырайце „Шлях".

агульнае па-зашкольнае грамадзкае дзеяльнасьці

У 1905 годзе царскія судзьдзі прыгаварылі энэргічнага, няўтомнага Коласа на тры гады вастрогу, якія ён і праводзіць у менскіх царскіх казаматах. Пазакратавае жыцьцё выкарыстоўвае Колас на тварэньне сваіх найлепшых вершаў і распачынае пісаць найбольш выдатны твор—поэму „Новая Зямля", Васторг ня можа зламаць энэргіі поэта," ён і надалей пяе свае „песьні няволі", але „душа яго ня плача" і „грудзь нярвецца". Тут пясьняр гартуе сваю волю, набірае яшчэ большага пераканаьня аб слушнасьці сваей барацбы і барацьбы масаў, яшчэ мацней пранікае ненавісьцю да „турмы народаў". Па выхадзе з вастрогу ў 1911 годзе, Колас ізноў прыступае да чыннай грамадзкай працы, аддаючы ўсё, што можа, на аўтар вызваленьня сябе і сваіх братоў з путаў цемры, вызыску і ўціску. Выбухае сусьветная вайна. Яна кідае Каласа на румынскі фронт, але ў зьвяску з хваробай лёгкіх, ён хутка звальняецца са службы і вяртаецца да сваей сям,і ў Курскую губэрню.

Пасьля рэволюцыі аж да сяньняшняга дня разам з Купалай знаходзіцца ў Менску, непакідаючы пяра і практычнаи дзеяльнасьці ў кірунку дапамогі масам пабудаваць сваю культуру і гаспадарку. Так як і Я. Купала, Колас зьвязаў сябе „тысячамі ніцей" з тым, што робіцца ў Усходняй Беларусі, аддаючы і надалей масам народу нязьлічаныя ўслугі. І гэтая сувязь з масамі, праца і барацьба для шырокіх слаёў народу аформулена наданьнем песьняру ў 1926 годзе ўрадам БССР годнасьці народнага поэта.

Жыцьцёвыя абставіны, гістарычныя варункі гэтыя „тысячы ніцеў, з якіх аснована і выткана жыцьцё", характар эпохі, калі выступаў на арэну дзеяльнасьці малады яшчэ Колас — усё гэта сталася жывой багатай крыніцай, якая пасьля напоўніла зьместам усю яго мастацка-літэрэтурную творчасьць. Колас — пясьняр „з голадам зрадніўшыся, худых і абарваных" вызыск працоўнага сялянства, нацыяналяны ўціск у найбольш зьверскай форме — вось агульныя мамэнты, якія налажылі на Коласа усваю пячатку і якая знаходзіць выраз у-ва ў-сей дзеялнасьці песьняра да апошніх дзён. Творчасьць Коласа—гэта голас „жальбы" і „нуды" беларускага прыгнечанага селяніна, „песьні пакутныя" „няволяй зьвязаных" — гэта крык пратэсту супроць „царскага біча", супроць прыгоньніцкага вызыску, гэта заклік да барацьбы за новае жыцьцё", заклік да „шуканьня долі", да „рваньня путаў", да „пяяньня новых песень"-гэта выраз нязломнае веру ў тое, што ідэалы шырокіх масаў беларускага народу будуць зьдзейсьнены, што „хоць некалі, а праўды дачакаемся". Парэвалюцыйныя творы Якуба Колас даюць, нам часта жывы, яскравы, рэльефны*) малюнак таго жыцьця, якое рэалізуецца па другой старане нашай усходняй граніцы. Цяперашнія песьні Коласа — гэта выраз пачуцьцяў, якія перажывае сяньня наш народны поэт.

У папярэднім нумару нашае газэты мы ўжо зазначылі, апіраючыся на словы грам. Езавітава, што Колас у сучасны мамэнт знаходзіцца ў поўным расквіту сваіх сіл і творчасьці. Таму трэба спадзявацца, што талент нашага поэта і варункі яго сучаснага жыцьця дадуць нам яшчэ ня мала песень.

50-цігадовы юбілей нашых абодвых народных поэтаў — гэта юбілей ўсіх тых, з кім свои лёс зьвязалі песьняры. Гэта сьвята найшырэйшых слаеў беларускага народу. Тыя колы з-пасярод нашага грамадзянства, якія зьяўляюцца рэпрэзэнтантамі заможнай часткі беларускай нацыі, якія зьвязалі свой лёс з няпрыхільнікамі нашага нацыянальна-адраджэнскага руху стараюцца також сама адзначыць гэты юбілей, ставячы перад сабой задачу з аднаго боку „ачысьціць" творчасьць абодвух поэтаў ад народна-вызваленчага духу, падрэзаць карані праўдзівай ідэолёгіі нашых волатаў нацыянальнага і сацыянальнага руху, а з другога боку, спэкулючы імёнамі Купалы і Коласа набіць сабе капітал папуляўнасьці ў масах маласьведамага грамадзянства. Больш рухлівая частка гэтых кругоў ладзіла з вязікаю помпаю „акадэмію" ў чэсьць Купалы і Коласа; другая частка зьмясьціла ў сваёй прэсе шумныя артыкулы, „даказваючы" пры помачы да нуды аб'ежджанага аргумэнту аб „новым сталіноўскім курсе", што ліры Коласа і Купалы „заглушаны", што яны ўжо „жывыя нябошчыкі" і т. д. і т. п. Колькі праўды і якая тэндэнцыя крыецца пад гэтымі словамі — зразумела сама сабой. А калі мы да гэтага ўспомнім папярэднія „рэвэляцыі" той-жа прэсы аб "арышце" Якуба Коласа і аб т. зв. „пробе самагубства" Янкі Купалы, на якія пасьля і Колас і Купала ўласнаручна мусілі пісаць запярэчаньні, дык шыла сама сабой вылезе на верх. І ўсе стараньні, як „Бел. Крыніцы" так і „Звону" прыкрыць свае цраўдзівыя інтэнцыі прыгожымі фразамі застануцца без пасьпеху.

Юбілей Коласа і Купалы павінен стацца для нас стымулам* да ўзмацненьня працы ў нацыянальна-вызваленчым руху, павінен быць штуршком да распашырэньня тае ідэалёгіі, якой служылі нашы песьняры, нашы будзіцелі, якія ўжо даўно нам сказалі, што і мы людзі.

„Што і нам гараваць
Надаела ўвесь век"!

*) выпуклы.

**) будзіцелям.

АДУСЮЛЬ ПА ТРОШКУ

— **Новая галадоўка Гандзі.** Гандзі, галава індыйскіх угадовых слаёў насельніцтва дня 4 сьнежня мін. году быў распачаўшы галадоўку на знак пратэсту супроць неадпаведнага абыходжаньня вастрожнай адміністрацыі з яго калегам Патвардонам.

— **8 мільёнаў спартоўцаў у СССР.** У 1927 г. на тэрыторыі СССР. існавала 13.803 спартовых таварыстваў, якія налічвалі 911000 сяброў. На працягу апошніх 5 год лічба спартовых таварystваў узрасла да 28,570 а лік спартоўцаў да 8.000000.

— **Забастоўка трамвайшчыкаў у Атэнах.** Дня 4 сьнежня мін. г. ў Атэнах (Грэцыя) выбухла забастоўка трамвайных работнікаў. Паводле газэт—забастоўкай кіравалі камуністы.

— **Магнітогорск**, які паўстаў 3 гады таму назад, налічвае ўжо сягоньня 250 тысяч жыхароў.

У Нямеччыне налічваецца 5.604000 безработных.

— **Горад Сталінск** (Кузьнецкі вугальні басэйн у Сыбіры) мае сяньня 200 тысяч жыхароў. у той час, калі яшчэ ў 1930 г. налічваў 5.568.

— **30 мільёнаў безработных**. Паводле дадзенага мэмор'ялу міжнароднага Бюра Працы, лік безработных на ўсім сьвеце выносіць 30.000000.

— **Забарона імпорту (увозу) дрэва і шмальцу ў Нямеччыну.** Міністар гаспадаркі і міністар выжыўленьня Нямеччыны выдалі распараджэньне паводле якога забараняецца ўвоз дрэва і шмальцу ў Нямеччыну. Распараджэньне ўвайшло ў сілу з дня **1** студня 1933 г.

— **Хмары шаранчы даўжынёю 60 км**. Фармоза (Аргэнтына). Ваколіцы ракі Вэрмэё, у паўночнай частцы краю, адведала пляга шаранчы даўжынёю 60 км. Шаранча пагражае руінай збору тытуну і бавоўны. Між земляробамі адведанымі, гэтым няшчасьцем, паўстала сапраўдная паніка.

— **Цікавы суд.** Гэтымі днямі ў Парыжы распачаўся суд над Дунікоўскім, каторы выдумаў машыну пры помачы якой нібы-то можна ператварыць розныя мэталі ў золата. На гэтую мэту Дунікоўскі пазычыў у розных фінансістаў вялікую суму грошай. Гэтыя апошнія, прыпушчаючы, што Дунікоўскі іх ашукаў, падалі яго ў суд. Дунікоўскі на судзе ня цьвердзіць таго, што найшоў спосаб ператвараць розныя мэталі ў золата, але сьцьвярджае толькі, што знайшоў такі прамень пад уплывам якога кожная руда, маючая ў сабе хоць невялікі прымесь золата, выдзеляе яго.

— **Выбух у капальні**. У Паў. Амэрыцы, у мяйсцовасьці Мовэквэ здарылася страшная катастрофа ў капальні вугля. 54 работнікі засыпаны. Да гэтага часу выдабыта 39 трупаў. Да рэшты гарнякоў страчана ўсялякая надзея дабыць іх жывымі.

Узрост безработных. Паводле даных статыстычных лічба бэзработных ў цэлай Польшчы ў дзень 24 сьнежня м. г. выносіла 208.360 асоб; у адносінах да папярэдняга тыдня лік бэзработных узрос на 10,088 асоб

— **Вырак у справе П.П.С. лявіцы.** Дня 30 лістапада мін. году ў Лодзі закончыўся вялікі працэс ППС лявіцы. 36 падсудных абвіначваліся ў вядзеньні камуністычнай працы, выкарыстоўваючы ППС-лявіцу як прыбудоўку камуністычнай партыі. Агулам 32 засуджаны на 49 гадоў вастрогу.

— **Насяленьне ў СССР.** узрасло з 147 мільёнаў у 1926 г. да 163,17 міл. у 1932 г. у 1913 годзе натуральны прырост люднасьці вынасіў у Расеі 2; 3 міл., а ў 1930 г. ў СССР—3 мільёны.

Агулам на працягу апошніх 15 год на тэрыторыі СССР. паўстала больш 100 новых гарадоў і фабрычных асадаў.

— **Як селянін ашукаў купца.** Агенцыя „Тэроль" падае: У адным з мястэчак стопніцкага павету, келецкага ваяводзтва, адбываўся кярмаш, куды адзін селянін прывёў каня на прадаж, каб за атрыманыя грошы купіць крыху адзеньня. Праз доўгі час дарэмна селянін шукаў купца. Ніхто больш як 5 зл. не даваў за каня. Тады селянін пусьціўся на такую штуку: вытаргаваў у гандляра шапку за 7 зл., а не маючы грошаў аддаў у застаў каня, абяцаючы зараз-жа прынясьці грошы. Праз некалькі гадзін гандляр шапак зразумеў, што яго селянін ашукаў, аддаючы каня за шапку. Дзеля таго ж, што конь яму ня быў патрэбны, завёў яго на рынак скуль адыходзілі аўтабусы. Там знайшоў спазьніўшагася пасажыра, каторы, замест плаціць за начлег у месьце, адкупіў каня за 6 зл. і паехаў конна да дому. Пасьля гэтага конь яму быў непатрэбны, а не маючы чым карміць, пусьціў каня самапас у сьвет. Кошт каня быў роўны плаце за праезд аўтабусам.

— **Мерэжкоўскі** (вядомы расейскі пісьмньнік на эміграцыі) галадуе, хаця кніжкі яго шмат друкаваліся. Жыве ён у Францыі.

— **Безрабоцьце Ў Канадзе.** Паводле заявы міністра працы ў Канадзе, карыстаецца сяньня з дапамогі 800 тысяч мужчын, кабет і дзяцей, што выносіць 8 проц. усяе люднасьці.

— **Тры выракі сьмерці**. У Ваўкавыску надзвычайны суд засудзіў Юльяна Капітана, В. Коркэйчыка і Я. Дульчэўскага, абвінавачаных у нападзе і забойстве В. Севостьянчука. Усіх трох суд прыгаварыў на кару сьмерці.

Прыгавар выкананы.

— **Новая Гэс** (Гідра-Электрычная Станцыя), „Наше Время" падае паводле „Тассу", што 15-га лістапада пускаецца ў рух „Дзорагэс". У рад дзеючых гігантаў уступае Гідро-Нантраль-Арменія „Дзорагэс ім. Сталіна", з сілаю 31.500 конскіх сіл.

— **Упадак прамысловай прадукцыі.** На пленарнарным* паседжаньні сойму дня 3-га лістапада 1932 г. польскі міністар фінансаў Завадзкі ў сваёй прамове сказаў: „Праз увесь пэрыяд бягучага году ўва ўсіх амаль краінах можам заўважыць далейшае скарачэньне працэсу вытвочасьці. Сусьветны ідэкс (паказьнік) прамысловай прадукцыі абнізіўся ў параўнаньні з 19 8 г. на каля 35 пунктаў, а яшчэ на 15 пунктаў у параўнаньні з прошлым годам, у зімовых месяцах каля 30 мільёнаў безработных абцяжыла „рынак працы".

— **Вайна паміж Балівіяй і Парагваем.** Вайна паміж двумя паўднёва-амэрыканьскімі дзяржавамі набірае ўсё большых размераў. Нядаўна каля порту Спавэдра адбылася зацятая бойка паміж парагвайцамі і балівійцамі, у якой першыя панясьлі паражку, страціўшы 200 асоб забітымі і раненымі.

— **Амністыя ў Нямеччыне.** На апошнім паседжаньні нямецкага парляманту патрэбным лікам галасоў прыняты праект камуністычнай фракцыі аб амнстіыі для палітычных вязьняў і ўсіх праступнікаў, якія даканалі сваіх чынаў на грунце матэр'яльнае нэндзы. Ухвала ўжо зацьверджана прэз. Гіндэнбургам дня 21 сьнежня мін. г. увайшла ў жыцьцё. Амністыі падлягае каля 15 тыс. вязьняў.

— **Цікавыя лічбы**. Адна ангельская газэта надрукавала нядаўна пару цікавых лічбаў з апошняй сусьветнай вайны. Паводле гэнай газэты на працягу 51 месяца вайны страцілі жыцьцё 23 мільёны людзей, прычым 10 міліёнаў ваенных а 13 мільёнаў цівільнай люднасьці, 9 мільёнаў дзяцей страціла бацькаў, а 5 мільёнаў кабет сталіся ўдовамі, 10 мільёнаў людзей страцілі дах над галавой.

— **Перамога чырвоных у Кітаі.** „Нашэ Врэмя" паведамляе: Паводле вестак з Пуч-Жоў (порт у паўднёвым Кітаі) войскі Кітайскай Чырвонай Арміі, наступаючы на Уні-Зян, разбілі 7-ю нанкінскую дывізыю, бяручы 5 тыс ч у палон і захапіўшы 4 пушкі.

— **Вялізарны тэатр у СССР**. „Усе, хто адведвае Савецкую Рэспубліку, як энтузіясты, так і крытыкі — згодны ў адным, што ад бальшавіцкага перавароту тэатральнае мастацтва ў Саветах зрабіла вялікія поступы.

Як аказваецца, савецкія улады ня думаюць спачыць на ляўрах і ў найбліжэйшай будучыне прыступаюць да будовы ў Новасыбірску вялізарнага тэатру, каторы будзе зьмяшчаць 5.000 глядзельнікаў і да 3.000 асобаў на сцэне. Гэта будзе, такім чынам, першы на сьвеце тэатр, у акім можна будзе ставіць рэчы, выводзячыя на сцэну натаўпы. Апрача таго тэатр будзе абарудаваны ў найнавейшыя здабычы тэхнікі, каторыя між іншым пазволяць іграньне без антрактаў (перарываў). У рэшце тэатр у прыпадку патрэбы можа быць заменены на цырк з аграмадным водным басэйнам на арэне. („Robotnik"—15XII).

ГАСПАДАРКА

Зборы лёну.

Лён на Зах. Беларусі зьяўляецца аднэй з важнейшых культур. Як падае **„Przegląd Gosp. Ziem Półn.-Wsch."** у гэтым годзе ўраджай выносіў 50—70 проц. прошлагодняга. Прыблізны спадак прадукцыі для Валожынскага раёну выносіць 25 проц., Гадуцішскага — 30 проц, Мачэньцовага 40 проц. У гэты самы час СССР „выняткова хутка выканаў зборы, якія на дзень 20 верасьня былі выкананыя ўжо на 91,7 проц. Трэба спадзявацца, што мачэньне там будзе закончана яшчэ перад выпадам сьнегу. які ў прошлым годзе захапіў каля 25 проц. ураджаю. Можна такім чынам лічыцца з значным узростам савецкай прадукцыі".

Ня лішнім будзе дадаць, што ў савецкай прадукцыі ільну, БССР займае значнае месца.

Прамысловасьць у Горадні

Горадня — гэта адзін з буйнейшых гарадоў Зах. Беларусі. Ня мела яна вялікай прамысловасьці, але тое, што было „да 1927 — 1929 году разьвівала досыць моцную прамысловую дзеяльнасьць, даючы рух месту і ваколіцы, а таксама працу многім рабочым.

Цяпер ува ўсіх прадпрыемствах пануе амаль поўны застой: тытунёвыя фабрыкі і фабрыкі гарэлкі былі зьліквідаваны ў 1925 г., г. зн. у часе ўвядзеньня дзяржаўных манаполяў. З бровараў (было іх 3) чынны цяпер толькі адзін пры вельмі слабай прадукцыі. З шасьці тартакоў працуюць толькі два, з сямі гарбарняў — тры, пры вельмі павольнай працы з недахопу збыту для сваёй скарочанай прадукцыі. З гэтых самых прычын нячынныя цяпер шкляная гута і цагельні, а фабрыка „Нёманская" і графічныя заклады „А. Лапін і С-ка" зрэдукавалі працу да 2—3 дзён у тыдні пры мінімальнай лічбе работнікаў.

З гэтай прычыны ўзрасло безрабоцьце і голеч у рабочых радох. Наколькі афіцыяльныя даныя акрэсьліваюць лічбу безпрацоўных на 1500 асоб, пастолькі фактычна, паводле даных прафэсыянальных арганізацый, лічба безработных у Горадні разам з работнікамі не рээстараванымі ў Аддзеле Безрабоцьця, дасягае катастрафальнай лічбы 4.000 асоб. Безрабоцьце разам з земляробскім крызісам і зьбядненьнем вясковага насяленьня ўплыло на спадак спажыцьця; на застой у гандлі".

(„Przegl. Gospod.").

ВІЛЕНСКАЯ ХРОНІКА.

— **Безрабоцьце.** Паводле апошніх аблічэньняў, у Вільні ёсьць 6110 безработных, сярод якіх найбольш умысловыя працаўнікі і некваліфікаваныя рабочыя. У параўнаньні з папярэднім тыднямі безрабоцьце пабольшылася на 86 чалавек.

— **Здароўе школьных дзяцей.** Паводле апошніх даных на агульны лік 17.134 дзяцей агульных публічных школ, брудных дзяцей было—4192, вашывых—4097. Хворых на каросту—20, на іншыя скурныя—267, сухоты падазроныя—11, сухоты сьвцерджаныя — 1, сухоты дыхавых жалёз — 28, хваробы носа—66, вушэй—55. ягліца—15, іншыя хваробы вачэй—360, недахопы ўзроку—63, сэрца—2. Апроч таго наступныя выпадкі заразных хвароб: ветраная воспа—14, ружы—2, сьвінка—2, ангіна—1, дыфтэрыт—1, брушны тыф—1. Даныя адносяцца да прошлага месяца.

— **Дажывотная катарга.** 16 лістапада пр. г. даразны Акружны Суд засудзіў Васіля Лапача, за шпіянаж на карысьць адной з суседніх дзяржаў, на дажывотную катаргу.

— **Выхад К. Чартовіча на волю**. Мы ўжо паведамлялі ў спэцыяльнай адбітцы аб тым, што адказны рэдактар і выдавец „Шляху" К. Чартовіч дня 1 сьнежня пр. году быў арыштаваны і пасаджаны на Лукішкі. Аказываецца, абвінавачвалі яго ў камуністычнай працы! Аднак паміма усіх высілкаў паліцыі давясьці гэтага не удалося і дня 23 сьнежня К. Чартовіч выпушчаны пад надзор паліцыі.

Канфіската № 3 **„Шляху"** — **№ 3** „Шляху" з дня 25 лістапада пр. г. сканфіскаваны па загаду Гарадзкога Старасты за: 1) „Па шырокім сьвеце" і 2) карэспандэнцыю ў аддзеле „На нашых землях" № 4 выпускаем часткова з матэр'ялаў старых. запаўняючы белыя мейсцы матер'яламі новымі.

— Вышоў № 3 **„Наш Бюлетэнь"** орган Т-ва Бел. Школы. а таксама каляндар—плякат гэтай-жа інстытуцыі (цана 30 гр.)

Набыць можна праз Галоўную Управу:
Вільня, Кіеўская **4** — 24.

— **„Родны Край"**. Надовячы вышла ў Вільні новая беларуская газета — орган Т. Б. А. (Т-ва Бел. Асьветы) пад рэдакцыяй М. Сіняўскага. „Родны Край" ёсьць наступнікам „Вел. Звону", які памёр натуральнай сьмерцю і выдаюць яго бел. санатары.

— **Суд. працэс над сябрамі Гал. Управы Т. Б. Ш.** 1 II г. г. распачнецца судовы працэс над сябрамі Ўраду Гал. Управы Т. Б. Ш.—старшынёю **Стэцкевічам** Фэліксам, віцэ—старшынёю **Пяткевічам Міхалам**, сэкратаром Шырмам Рыгорам **і над сябрамі** Нагляднае Рады — Саковічам Юльянам, **Скуркам Сяргеем** і Цэрахам Мікалаем. Ўсе яны абвінавачваюцца ў камуністычнай дзеяльнасьці—па арт 102 ч. І. Сьледзтва цягнулася больш як 2 гады.

НАША ПОШТА

Усім нашым прыхільнікам шчыра дзякуем, за добрыя пажаданьні і прывітаньні „Шляху".

— *Рэдакцыі месячніка „Беларуская Школа ў Латвіі"*: З усімі Вашымі прапазыцыямі аб узаемным супрацоўніцтве і ў галіне распашырэньня і абмены нашых выданьняў—цалкам згаджаемся, вітаючы адначасова гэтую прыгожую думку. У гетай справе высылаем да Вас спецыяльныя ліст.

— *Аганьну.* Карэспанд. Вашы атрымалі. старайцеся. пісаць лагадней. Згодна з Нашай просьбай залічаем Вас да нашых сталых карэспандэнтаў.

— *Аўтару фэльетону*: „По барыну говядзіна", фэльетон да друку не гадзіцца.

— *Янку Шастаку*: Карэспандэнцыю выкарыстаем, дзякуем. Пішэце больш. Пробныя нумары на паданыя адрасы высылаем.

— *Чытач з Трабаў*: Пробныя нумары высылаем і чакаем падпіскі. Залічаем Вас на сталых карэспандэтаў. З паданага факту скарыстаем.

— *Янка Молат*: З Вашых карэспандэнцыяў скарыстаем, просім аднак у далейшым пісаць аб канкрэтных фактах, а не агульна. Залічаем Вас да сталых карэспандэнтаў. Фельетон, калі будуць нам прысланы і стацьці, датычаныя калхознай гаспадаркі—будзем па меры магчымасьці друкаваць. На прысланыя адрасы пробныя нумары высылаем.

— *Лаўрын Емельянчык*: Калі ня будзе задзержкі з падпісной платай—ня будзе перарыву і ў высылцы газэты. Што да адрасоў жаданых Вамі кнігарняў, то такіх ў Вільні няма У гэтай справе радзім зьвярнуцца да выдавецкага каапэратыву „Сяўба" у Беластоку. вул. Пілсудскага 6—10.

— *Максім Дудар*: З Вашых карэспандэнцыяў скарыстаем, калі падасьцё сваё праўдзівае прозьвішча да ведама рэдакцыі.

Атрымалі падпісную плату ад наступных чытачоў: Вінцука Яцкевіча і Янкі Патаповіча з Ляхавіч 3 зал.; Мікалая Грыцука з Беластоку 3 зал., з чаго 50 гр. на прэсавы фонд; ад Біблятэкі- -чытальні ў в. Шэні, Грыгарчука Язэпа з Беластоку. Літвіновіча Александра з в. Ялова, Янкі Прытыха з в. Гаркоўе, Сьцяпана Кратовіча з в. Белая, Дзямешчыка Александра з в. Дзяньkoўпы, Чаплюка Галіяша з м. Скідэль Збраевіча Рыгора з в. В-Вракотка, Продкі Мікалая з в. Куляшы, Шабоня мікалая з Бытаню, Мароза Якіма з в. Ст. Бярэзава, Салонкі Вл. з Бытаню, Атарына Янкі з в. Дзешкавічы, Шунько Мірона з Карэліч, Петровіча з Вішнева атрымалі па 2 зал. і 50 граш., ад Капача Адварда з вёскі Казярнікі, Путырскага Мікалая з Іжы, Мароза Мік. з Касьцянева, Рыгора Салавея з в. Асоўцы, Рыгора Левашэні з в. Гулечы, Міхала Ярмоліна з в. Драпоўцы па 2 зал.; ад Пудзіпа-Кастуся з в. Толі 1 зал. і 80 гр. ад Лаўрына Емельянчыка атрымалі 2 зал. з чаго 50 гр. на прэсавы Фонд.

Ад Пагудо Мікалая з в. Жаўткі, Багдана Язэпа з. в. Стараволя, Сеўрук Надзеі з м. Скідэль, Ахраменя Сьцяпана з в. Кагалічы Нарушэвіча ю. з Быстрамоўцы, Гардзейчыка Мікалая з м. Блудэнь, Ладовіча Тамаша з в. Дзэшкавічы, Пазьняка Александра з. в. Канюшоўшына. Якуба Сарокі з. в Брыксачы атрымалі па 1 зл. і 50 гр.

Усім вышэй успомненым падпісчыкам шчыра дзякуем за матэр'яльнае падтрыманьне.

Газэты высылаем.

Далейшы працяг падпісчыкаў падамо ў наступным нумары.

Рэдактар-выдавец: **К. Чартовіч**

Друкарня У. Знамяроўскага, Дамініканская 12